

Läroarutbildningen
Examensarbete
Våren 2005

Musikens (rock´n) roll i skolan – egenvärde, mervärde eller bara en bisak?

**Uppfattningar om musikens roll i skolan bland elever och lärare
i skolår 5, 7 och 9**

**Handledare
Camilla Ohlsson**

**Författare
Jonas Nilsson
Åsa Schyberg**

Musikens (rock´n) roll i skolan – egenvärde, mervärde eller bara en bisak?

Uppfattningar om musikens roll i skolan bland elever och lärare i skolår 5, 7 och 9

Abstract

Studien visar hur några lärare och elever i skolår 5, 7 och 9 i intervjuer beskriver musikens roll i skolan och vad den kan ha för betydelse för lärandet. Litteraturgenomgången behandlar musikens roll i utbildningen genom historien och i de senaste läroplanerna, olika musikpedagogiska idéer samt forskning om musik och lärande. Teoretiska utgångspunkter är resonemang av Säljö, Marton och Booth och teorin om habitus. Resultaten från intervjuerna pekar på att musik kan ha många olika roller i skolan i olika sammanhang. Rollerna kan ses i termer av egenvärde och mervärde. Musikens egenvärde är att man tränar förmågor man inte tränar annars. Musikens mervärde är att den ofta tjänar som medel för att uppnå något annat. Musikundervisningens roll anses viktig för att alla ska få lära sig sjunga och spela lite och få kännedom om andras musik. Bakgrundsmusik spelar en roll genom att verka koncentrationshöjande och stimulera till lugn eller aktivitet, beroende på behov för situationen. Bakgrundsmusikens inverkan på lärandet anses av respondenterna olika från person till person. Musik som kan påverka positivt är musik man tycker om, företrädesvis lugn musik. Musik har en viktig roll genom att skapa glädje och avkoppling, vilket anses gynnsamt för lärandet.

Ämnesord: musik, musikens roll, skolan, elever, lärare, intervju

Innehåll

1. INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 SYFTE	5
2 LITTERATURGENOMGÅNG	6
2.1 BEGREPPSDISKUSSION	6
2.1.1 Musik	6
2.1.2 Funktion och roll	7
2.1.3 Musikens funktioner	8
2.1.4 Egenvärde och mervärde	9
2.1.5 Bakgrundsmusik och muzak	10
2.2 MUSIKENS ROLL SOM PEDAGOGISK RESURS	11
2.3 MUSIK OCH LÄRANDE	13
2.4 MUSIKENS ROLL I UTBILDNINGEN I ETT HISTORISKT PERSPEKTIV	14
2.5 MUSIKENS ROLL I DAGENS SKOLA OCH SAMHÄLLE	15
2.6 MUSIKENS ROLL OCH LÄRARUPPDRAGET	16
3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	18
4 PROBLEMPRECISERING	22
4.1 FRÅGESTÄLLNINGAR	22
5 METOD	23
5.1 DATAINSAMLINGSMETOD	23
5.2 GENOMFÖRANDE	23
5.3 UNDERSÖKNINGSGRUPP	24
5.4 BEARBETNING OCH ANALYS AV RESULTATEN	25
5.5 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	26
6 RESULTAT	27
6.1 REDOVISNING OCH ANALYS AV RESULTAT	27
6.2 VAD MENAR LÄRARE OCH ELEVER MED MUSIK?	27
6.3 FORMER OCH SAMMANHANG DÅ LÄRARE OCH ELEVER MÖTER MUSIK I SKOLAN	27
6.4 MUSIKENS ROLL SOM EGET ÄMNE	28
6.5 MUSIKENS ROLL SOM PEDAGOGISKT HJÄLPMEDEL	29
6.5.1 Sång, rim och ramsor	29
6.5.2 Variera, förtydliga och integrera ämnen på ett naturligt sätt	29
6.5.3 Musik för att förena människor och skapa ett bra klimat	30
6.6 MUSIKENS ROLL I ALLMÄNHET OCH FÖR LÄRANDET I OLIKA VERKSAMHETER I SKOLAN	31
6.6.1 Glädje och avkoppling	31

6.7 BAKGRUNDSMUSIK I LÄRANDESITUATIONER	31
6.7.1 <i>Bakgrundsmusik för att skapa lugn och koncentration vid lärande</i>	31
6.7.2 <i>Bakgrundsmusik som stimulans till aktivitet och rörelse</i>	32
6.8 SAMMANFATTNING AV RESULTAT	33
7 DISKUSSION	35
7.1 RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL LITTERATUR OCH EGNA TANKAR	35
7.2 MUSIKENS EGENVÄRDE	35
7.2.1 <i>Musikämnets roll och egenvärde</i>	35
7.2.2 <i>Musikens egenvärde som helhetsupplevelse</i>	36
7.2.3 <i>Musikens egenvärde att ha något eget</i>	36
7.3 MUSIKENS MERVÄRDEN	37
7.3.1 <i>Musikens mervärde som pedagogisk strukturerande resurs</i>	37
7.3.2 <i>Musikens egenvärde och mervärde vid integrering av ämnen</i>	38
7.3.3 <i>Musikens roll för att förena människor</i>	38
7.3.4 <i>Musikens roll för avkoppling och glädje</i>	39
7.3.5 <i>Bakgrundsmusikens roll för lärandet</i>	39
7.3.6 <i>Musikens möjligheter</i>	41
7.4 SLUTSATSER	41
7.5 METODDISKUSSION	42
7.6 KONSEKVENSER FÖR YRKESROLLEN	43
8 SAMMANFATTNING.....	44
REFERENSER	46
BILAGA 1	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Musik i olika former finns överallt i samhället. I skolan finns musik både med som obligatoriskt ämne och som frivilligt tillval. Men vad är musik, och vilken betydelse tillskriver olika människor musik? Finns musik i skolan för sitt egenvärdes skull, det vill säga för att den har ett värde i sig, eller är det mest mervärdet som betyder något, att musiken kan vara ett medel för att uppnå något annat? Som musikintresserade och blivande lärare vill vi i detta arbete fokusera på hur lärare och elever ser på musikens roll i skolan, dels som eget ämne, dels integrerat med andra ämnen eller annan verksamhet i skolan.

En fråga som vi är särskilt intresserade av, handlar om musikens eventuella mervärde när det gäller lärande. En del forskning tyder på att musik på olika sätt bidrar till att underlätta lärande (Campbell 1998). Det har även visat sig att inlärningsklimatet i klassrummet påverkas positivt av musik i olika former (Bjørkvold 1991; Lundström 1996).

Vi anser att dessa forskningsresultat är mycket intressanta för skolan. Vad säger läroplanen om detta? Och vilka uppfattningar har elever och lärare? För att belysa detta har vi intervjuat några elever och lärare i skolår 5, 7 och 9, om hur de ser på musik och musikens roll i skolan. Har den i första hand ett egenvärde eller ett mervärde, eller både och, eller menar de rentav att musiken i skolan bara är en bisak? Vad menar elever och lärare därvid är typiskt för musikens egenvärde respektive mervärde i skolan?

För att begränsa arbetet har vi valt att enbart rikta in oss på grundskolan skolår 5, 7 och 9, och det är detta vi menar när vi skriver om musiken i utbildningen och skolan.

1.2 Syfte

Vårt syfte är att beskriva och analysera hur elever och lärare i skolår 5, 7 och 9 uppfattar musikens roll i skolan i allmänhet, med speciell hänsyn till hur de ser på musikens eventuella nytta för lärandet i olika sammanhang.

2 Litteraturgenomgång

Vårt problemområde kan placeras i forskningsfältet musikpedagogik. Vi vill beskriva området i ett övergripande perspektiv med viss historisk anknytning, för att se utvecklingen genom tiden fram till idag. Inledningsvis diskuterar vi några begrepp som är viktiga i det fortsatta arbetet. Vi behandlar synen på musikens olika användningsområden enligt nutida forskning, speciellt med tanke på musik som pedagogisk resurs och dess betydelse för lärande i olika avseenden. Dessa tankegångar speglas sedan i ett utbildningshistoriskt perspektiv. Vidare beskriver vi helt kort hur musikämnet och musikdidaktiken utvecklats genom förra seklet fram till idag, och hur de senaste läroplanerna motiverat musikens plats i skolan. Vi tar också upp några olika utredningar om och utvärderingar av den senaste tidens förändringar i skolan, och vad dessa har inneburit för musikundervisningens roll och läraruppdraget.

2.1 Begreppsdiskussion

2.1.1 Musik

Ordet musik har sitt ursprung i grekiskans ord *musa*. Enligt grekisk mytologi fanns det 9 musor eller gudomliga systrar. De rådde över det vi brukar kalla olika konstarter, däribland sång och musik. Enligt detta synsätt är musiken ”ett gudomligt barn, vars skönhet och mystiska helande kraft är intimt förknippad med den himmelska ordningen och minnet av vårt ursprung och öde” (Campbell 1998, s. 39).

Det har gjorts olika försök att definiera musikbegreppet. Sundin (1988) tar upp Mary Louise Serafines beskrivning av musik som ”en kognitiv social aktivitet som använder sig av ljud- och tidshändelser” (a. a., s. 29). Den här definitionen stämmer ganska väl överens med hur den brittiske filosofen Roger Scruton beskriver musik. Han menar att musik upplevs genom kulturell och personlig tolkning av ljud och hur vi ger ljuden mening och kvalitet. Både Serafines och Scrutons beskrivning betonar den kognitiva aktiviteten. När vi hör ljud gör vi aktivt något med dem. Musiken är en konstruktion med en kontext, och i denna kontext formas våra värderingar (a.a., s. 29 f.).

Musik är ett väldigt komplext begrepp som kan innefatta en mängd olika saker. Både när det gäller litteratur om musik och tal om musik i vardagssammanhang, så förekommer begreppet väldigt ofta utan att det definieras vad som avses. Man förväntas

veta vad det är som menas ändå. För att klargöra vad det är vi menar när vi använder oss av begreppet musik i olika sammanhang, har vi utgått från de fyra kunskapsbegrepp i musik som tas upp i den Nationella utvärderingen av musikämnet 2003. Dessa begrepp är musicerande, musiklyssnande, musikkunnande och musikskapande (Skolverket 2004, s. 97). Här tas också upp fyra mer generella kunskapsformer som benämns som färdigheter, fakta, förståelse och förtrogenhet. Genom att sammanställa kunskapsbegreppen och kunskapsformerna, kan man skapa en viss översikt över vad kunskaper i musik kan vara (a.a., s. 97 f.). Detta kan i sin tur ses som utgångspunkt för vad det är man pratar om när manoreflekterat använder sig av begreppet musik i vardagligt tal. Översikten innefattar en mängd olika innebörder av musik i de olika formerna musicerande, musiklyssnande, musikkunnande och musikskapande. När vi utgått från dessa former av musik i vår undersökning, låter vi dem innefatta alla upptänkliga genrer, stilar och sammanhang.

I vår undersökning låter vi alltså musik innefatta alla former av sånger, instrumentala melodier, rytmer, rap och dans. Definitionen innefattar alla genrer som existerar, kända och okända. Musikens funktion kan gälla lyssnande, såväl aktivt som passivt. Det kan gälla eget utövande genom sång, dans eller spel på instrument. Vidare innefattar det eget skapande och komponerande av musik eller att skriva texter till musik, dansa och skapa koreografi till musik. Det kan också handla om kontakt med olika former av musikkunnande, till exempel musikhistoria, musikteori eller olika musikstilar och epoker (Skolverket 2004).

2.1.2 Funktion och roll

Enligt Nationalencyklopedin (2005) betyder funktion en ”bestämd (tilldelad) uppgift i ett visst sammanhang”. Det kan ses som en synonym med ordet ”roll”(a.a.). I vårt fortsatta arbete använder vi ordet roll då vi resonerar om musiken i skolan med innebörden ”en bestämd tilldelad uppgift i ett visst sammanhang”. Anledningen till detta är att *musikens funktion* är ett vedertaget begrepp inom musikvetenskap och därför inte bör brukas hur som helst i detta sammanhang (Merriam 1964). Vårt mål med arbetet är att undersöka och beskriva lärares och elevers uppfattningar om musik på en vardagsspråklig nivå. Vi anser att begreppet roll uppfyller kraven för resonemangen för att nå detta mål. För att ändå få en inblick i de musikvetenskapliga resonemangen om funktion, fortsätter vi nu med en kort presentation av begreppet musikens funktion.

2.1.3 Musikens funktioner

Merriam (1964) gör en distinktion mellan musikens *användning* och musikens *funktion*. Med användning menar han situationen som musiken förekommer i. Med funktion menar han orsaken till att musiken finns med i en situation. Funktionen kan sägas överstiga situationen och innefattar även det övergripande mål musiken tjänar i situationen (a.a., s. 210). Detta kan jämföras med Nationalencyklopedins definition av ”funktion” och ”roll” (Nationalencyklopedin 2005).

Merriam delar in musikens funktioner i vad man kan kalla tio huvudkategorier. De olika områdena beskriver och sammanfattar enligt Merriam de flesta aspekterna av musikens roll i mänskliga kulturer. De tio funktionerna är känslomässigt uttryck, estetisk njutning, underhållning, kommunikation, symbolisk representation, fysisk respons, upprätthållande av sociala normer, vidmakthållande och bekräftande av sociala institutioner och religiösa ritualer, bidrag till kulturens kontinuitet och stabilitet och bidrag till integrationen i samhället (a.a., s. 219-227).

Musikens funktion som känslomässigt uttryck kan beskrivas som att musiken utgör ett verktyg för att både uttrycka och väcka eller uppleva känslor. Detta kan vara både individuellt och kollektivt (a.a., s. 219 f.).

Funktionen av estetisk njutning är lite problematisk, då det kan kräva en utredning av frågan vad som är estetiskt vackert. Det kan ses ur många olika perspektiv och är ofta olika för olika kulturer. Underhållningsfunktionen hos musik finns med i alla samhällen. I västerländsk musik skiljer man ibland på ren underhållningsmusik och musik som underhållning kombinerat med andra funktioner (a.a., s. 223).

Musik kan ha en kommunikativ funktion på flera olika sätt. Den kan till exempel kommunicera ett direkt budskap genom sin text, den kan också kommunicera känslor. Även om man vet att musik kommunicerar någonting, kan man ofta ställa sig frågor om vad, hur och till vem (a.a., s. 223). Frågan är också om musik kommunicerar något som inte kan uttryckas på annat sätt, till exempel i ord.

Funktionen av symbolisk representation kan ses genom att musik ofta tjänar som ett redskap för att markera idéer, saker eller beteenden. Musikens funktion som fysisk respons är enligt Merriam en grupp sociala funktioner som skapas av kulturella konventioner. Fysisk respons kan vara att musiken lockar till dans eller eggjar en folkmassa (a.a., s. 224).

Att bidra till att frambringa och upprätthålla enhetliga sociala normer är en av musikens huvudfunktioner. Musiken kan på detta sätt bidra till social kontroll och stabilisering av sociala system i samhället. Musiken fyller också en viktig funktion genom att den bekräftar sociala institutioner och, inte minst, religiösa ritualer. När det gäller musikens funktion för att bidra till kulturens kontinuitet och stabilitet, menar Merriam att musiken varken bidrar mer eller mindre än någon annan aspekt i kulturen. Men den bidrar ändå. Slutligen fyller musiken en funktion genom att den bidrar till integrationen i samhället. Musiken kan vara ett sätt att minska social obalans och ge medlemmarna en chans att identifiera sig med kollektivet (a.a., s. 226).

Ett tillägg till Merriams funktioner skulle kunna vara lek (Nilsson 2005). Detta håller vi med om. Lek ser vi då som samspel, där reglerna för samspelet kan vara givna på förhand, likaväl som de kan uppstå under spelets gång. Detta kan också jämföras med idrott, till exempel fotboll och andra spel.

Vid analysen av musikens roll i olika sammanhang, har funnit begreppen egenvärde och mervärde användbara. Dessa termer diskuterar vi nedan.

2.1.4 Egenvärde och mervärde

Egenvärde kan definieras som det ”värde som (viss) person eller företeelse har i sig själv” (Nationalencyklopedin 2005). Detta begrepp använder vi i vårt arbete när vi diskuterar och analyserar om och när musiken har en roll i skolans verksamhet för att den anses ha unika egenskaper och tränar sådant som inte tränas annars. Det kan även handla om musikens estetiska värde eller estetiska uttryck genom musik, sammanhang då det är musiken i sig som är huvudaktiviteten.

Om man relaterar vår beskrivning av musikens egenvärden till Merriams funktioner, kan man säga att det är musikens egenvärde som klart lyfts fram i de fyra första funktionerna känslomässigt uttryck, estetisk njutning, underhållning och kommunikation. Kommunikation kan vara ett gränsfall, men vi ser det främst som ett egenvärde när det handlar om något som inte kan uttryckas på något annat sätt än genom musik, till exempel i ord.

I de övriga funktionerna symbolisk representation, fysisk respons, frambringande av sociala normer, bekräftande av sociala institutioner och religiösa ritualer, att bidra till kulturens kontinuitet samt att bidra till samhällets integration, är det inte alltid det vi

kallar musikens egenvärde som har störst betydelse. Då handlar det mera om något vi vill kalla musikens mervärde.

Substantivet mervärde definieras i NE:s ordlista enligt följande: "Värde av arbetsresultat utöver arbetslönen enl. marxistisk teori... bet. nyans: allmännare om värdeökning o.d." (Nationalencyklopedin 2005). I vårt arbete har vi tagit fasta på den mer generella betydelsen om en allmän värdeökning och använder det i överförd bemärkelse när vi senare analyserar musikens roll. Med musikens mervärde i skolan menar vi således de eventuella extra fördelar som kan ha uppstått som ett resultat av att det förekommit musik i verksamheten. Musiken kan på detta sätt ses som ett medel för att nå något annat, i analogi med den marxistiska teorin där arbetarens insats ger arbetsgivaren ett mervärde.

Mervärdet kan liknas vid en investering. Genom att man håller på med musik i ett sammanhang, hoppas man få ut något mer bestående utöver stundens behållning. Inom till exempel idrott och motion talar man ofta om idrottens eller motionens egenvärde respektive investeringsvärde. Då är egenvärdet det man upplever för stunden, att det är skönt eller roligt att röra på sig, och investeringsvärdet de fördelar man räknar med att få på sikt genom att man rör på sig, till exempel bättre hälsa eller vikttnedgång (Engström 1999, s. 39 f.). Vi menar att det kan vara likadant med musik. Genom att man har med musik i verksamheten, räknar man med att få ytterligare vinster på sikt.

Relaterat till Merriams funktioner kan man säga att musiken ofta kan ha ett mervärde i funktionerna symbolisk representation, fysisk respons, frambringande av sociala normer, bekräftande av sociala institutioner och religiösa ritualer, att bidra till kulturens kontinuitet och samhällets integration. Vi menar emellertid att egenvärde och mervärde inte ska ses som helt absoluta begrepp. De kan ibland gå in i varandra, och båda begreppen kan beroende på situationen, användningen, appliceras på nästan alla Merriams funktioner. Det kan också skilja sig beroende på om man är utövare eller lyssnare. Men Merriam uppmärksammar, enligt vårt sätt att se det, inte musikens mervärde som vi ser i bakgrundsmusik och muzak.

2.1.5 Bakgrundsmusik och muzak

Vi intresserar oss för hur man använder sig av musiken som bakgrund i skolan, eftersom detta är vanligt förekommande i skolan enligt våra erfarenheter. I Nationalencyklopedin (2005) beskrivs bakgrundsmusik enligt nedan:

”Bakgrundsmusik har sedan antiken använts för att ackompanjera och ge stämning åt olika utommusikaliska aktiviteter... Sedan 1930-talet har bakgrundsmusik utgjorts av icke specialproducerad, dvs. ”vanlig” musik, men även specialproducerad bakgrundsmusik har förekommit (t.ex. *muzak* och *funktionell musik*). Bakgrundsmusiken har marknadsförts som en speciellt produktions- och konsumtionshöjande musikform, vilket legat till grund för kritik: den har betraktats som manipulation. I dag används den också bl.a. som terapeutiskt och pedagogiskt hjälpmedel och för att ge social profil åt olika miljöer.”

Muzak är enligt Nationalencyklopedin (2005) ”bakgrundsmusik som allt efter typ och orkestrering är avsedd att ha en positiv, snarast omedveten, inverkan på till exempel uthållighet i arbete, köpvillighet och allmän trivselkänsla”. Begreppen bakgrundsmusik och muzak är utifrån ovannämnda definitioner relevanta för vårt arbete då vi undersöker hur lärare och elever uppfattar att musik i bakgrunden påverkar i olika lärandesituationer. Bakgrundsmusik och muzak ser vi som typiska mervärden för musikens roll i skolan.

I vårt fortsatta arbete kommer vi i huvudsak att resonera kring musikens roll i termer av egenvärde och mervärde. I nästa avsnitt diskuteras musikens roll som pedagogisk resurs enligt några nutida forskare och debattörer.

2.2 Musikens roll som pedagogisk resurs

I början av 80-talet höjdes röster som gav klart uttryck för musikens egenvärde, samtidigt som de också uttryckte dess mervärde. Man argumenterade för att utvecklingen av tänkande, bedömning och handling, är beroende av estetiska aktiviteter som grundläggande erfarenhetsformer (Sundin 1988). Musiken är av stor betydelse för att orientera sig i tillvaron, finna sammanhang, utveckla fantasin och kunna ge uttryck för den. Den hjälper oss att få tillgång till känslor och skapar varierade handlingsmöjligheter. Musiken erbjuder möjligheter att formulera sig och kommunicera genom kroppsliga aktiviteter. Detta kan få en närmast terapeutisk funktion och vara en hjälp i att bearbeta problem. Denna inställning vände sig emot synen på musik och andra estetiska uttrycksformer, som endast en slags dekoration av livet i övrigt (a.a., s. 19).

Tankarna om musik som en förutsättning för kommunikation är något som även Uddholm (1993) behandlar genom sina idéer om hur man kan använda musik i pedagogiska sammanhang. Han menar att musiken spelar en viktig roll i all pedagogisk

verksamhet, genom att den bidrar till att utveckla hela människan med alla hennes olika förmågor (a.a., s. 28 f). Han betonar vikten av att som pedagog våga använda sina känslor. Uddholm framför idéer om att musik i pedagogiska verksamheter inte ska vara ett självändamål, utan kan tjäna som ett medel för att utveckla hela människan (a.a., s. 50 ff.). Han lyfter fram musikens mervärden.

En verklig pionjär inom området musik och dess betydelse för människan och hennes utveckling, är den norske professorn i musikvetenskap Jon Roar Bjørkvold. Han hävdar att alla människor har en stark musisk skapande kraft i sig. Detta kan jämföras med den grekiska mytologins musor och musikens mystiska kraft som vi tog upp tidigare (Campbell 1998, s. 39). Enligt Bjørkvold grundas den musiska kraften i barndomen, bland annat genom lek, och är oundgänglig i livets alla skeden. Bjørkvold hänvisar till Merriams funktionsteori och talar utifrån detta om människans musikaliska modersmål och vilka funktioner det har. Precis som det talade språket kan det musikaliska språket ha flera funktioner. I sin undersökning pekar han på hur barn använder sig av sång med kontaktskapande funktion, informationsmässig funktion och inte minst identitetsmarkerande funktion (Bjørkvold 1991, s. 89). Funktionerna kan kännas igen och de små barnens användning av funktionerna kan jämföras med beskrivningen av hur ungdomar använder sig av bl.a. musikens identitetsmarkerande funktion (Claesson m.fl. 1996).

Det är värt att påpeka att såväl Bjørkvold (1991) som Antal-Lundström (1996) och Uddholm (1993) betonar att musiken inte förlorar något egenvärde bara för att den också tjänar som pedagogiskt hjälpmedel eller resurskunskap gentemot andra ämnen. De ser istället detta som ett uttryck för att musiken är en given del i den helhet som människan är en del av i all social verksamhet, till exempel skolan.

Bjørkvold lyfter även fram musiken som pedagogisk resurs genom att hävda att mer musik i skolan förbättrar inlärningsklimatet (Bjørkvold 1991, s. 158). Detta stöds av annan forskning som visat att musik skapar en positiv och avslappnande atmosfär i många klassrum och på så sätt bidrar till en sensomotorisk integrering som gör att långtidsminnet förbättras (Campbell 1998, s. 187 ff.). En förklaring till musikens gynnsamma inverkan på inlärningsklimatet kan ses genom att musik frisätter endorfiner, ett slags hormon som får oss att må bra och slappna av (a.a., s. 72). Genom att musiken gör att vi slappnar av får vi djupare andning, och som följd av detta verkar även tankeverksamheten fördjupas (a.a., s. 83).

Musikens roll som pedagogisk resurs har således påpekats av många forskare. De inkluderar både musikens egenvärden och mervärden i olika avseenden. Ett sådant mervärde fördjupar vi i nästa avsnitt om musikens roll för lärande.

2.3 Musik och lärande

Enligt Campbell (1998, s. 90) kan såväl eget musikutövande som musiklyssnande stimulera minnesfunktionen och förmågan att lära. En känd, men ganska omdebatterad variant av detta, är den så kallade Mozarteffekten. Genom att lyssna på Mozart eller annan klassisk musik menar man att koncentrationsförmåga och därmed lärande kan förbättras (a.a., s. 24). Kritiker hävdar emellertid att effekten är kortvarig, och att den inte är tillräckligt belagd i vetenskapliga undersökningar för att man ska tillskriva den alltför stor vikt (Ullén 2005).

En bulgarisk forskare vid namn Lozanov har lagt grunden till en metod som kallas suggestopedi, som innebär att avslappning och bland annat vissa largosatser ur klassisk musik, underlättar språkinläring (Steinberg 1994, s. 31ff). Mozarteffekten och suggestopedi är exempel på fenomen som liknar muzak som vi beskrivit tidigare.

Musikens potential att påverka intelligens och lärande kopplas också samman med aktivt musicerande. Det har visat sig att kontinuerlig spelövning utökar nervbanorna i hjärnan och på så vis bidrar till att stimulera utvecklingen av den allmänna intelligensen (Ullén 2005). Musikalisk intelligens är en av de sju (numera nio) intelligenserna i Howard Gardners teori om multipla intelligenser. Han hävdar att samtliga intelligenser behöver övas, att de tillsammans bildar en helhet och stöttar varandra, även om man kan vara olika bra i dem. Ju mer stimulans ett barn får genom musik, desto intelligentare blir barnet generellt sett. För att det ska få någon effekt krävs dock att stimulansen följs av lugn och ro. Med Ulléns kritik i medvetandet, är det ändå intressant att ta del av resultat från studier som har gjorts, som visar att musik förbättrar resultaten vid instudering av till exempel matematik, språkinläring och läsning och verkar höja studieresultaten i allmänhet. Man har också funnit att musik i de här sammanhangen höjer elevernas självaktning samt ökar kreativiteten (Campbell 1998, s. 189).

Antal-Lundström (1996) belyser att genom att musiken är en helhetsupplevelse, bidrar den till att skapa motivation som är en viktig drivkraft i allt lärande. Musiken ger övning i konstruktivt tänkande och är på så vis en viktig länk i den intellektuella utvecklingen (a.a., s. 142 ff.).

Bjørkvold sällar sig till dem som framhåller musikens lärande kraft, eftersom han hävdar att den musiska intelligensen drivs av fantasin, vilken i sig är en viktig inlärningsresurs (Bjørkvold 1991, s. 167). Han pekar också bland annat på Kodálymetoden, som verkar ”ha en allmänt positiv inverkan på inläring och intellektuell mognad” (a.a., s. 160). Metoden bygger på relationen mellan sång och språk. I Kodálymetodens hemland Ungern har man under många år givit musikundervisningen en framträdande plats i skolan. Detta har givit mycket positiva resultat. Även i amerikanska skolor har man försökt testa metodens inläringseffekter, och även här fått fram positiva resultat. De visar bland annat en positiv effekt på den generella utvecklingen av intellektet, större ordförråd, bättre muntliga språkkunskaper och höjd kreativitet (a.a., s. 161).

Bjørkvold menar att just kopplingen mellan sång och språk är väsentlig och att den förstärker och stimulerar förutsättningarna för lärande. En annan ytterst viktig förutsättning för att musikundervisningen ska få positiva effekter på lärandet hävdar Bjørkvold är, att undervisningen möter barnets egna spontana livsform (a.a., s. 159 ff.).

Det finns således en del stöd åt tankarna att musik och musicerande kan spela en roll för lärandet, även om det finns viss kritik också. Men, vilken genomslagskraft har detta tänkande haft, historiskt sett och i dagens svenska skola? Eller kan vi bara se detta som ett sätt att ge musiken i skolan legitimitet, som ett mervärde som stämmer överens med dagens önskan om rationalitet och nytthetstänkande i allt vi gör? Låt oss spegla detta i ett historiskt perspektiv och svenska läroplaner och utredningar i följande avsnitt.

2.4 Musikens roll i utbildningen i ett historiskt perspektiv

Redan under antiken hade musiken en viktig plats i undervisningen och uppfostran av de unga männen. Anledningen till detta var att musiken ansågs ha inneboende möjligheter att stärka moralen och främja utvecklingen till en god medborgare (Benestad 1994, s. 17). Detta kan liknas vid Merriams funktion för frambringandet av enhetliga sociala normer (Merriam 1964, s. 224). En av de främsta förespråkarna för musikens roll inom undervisningen var Platon. Han menade att musik var överlägsen de andra konstarterna i utbildningssyfte. Det var emellertid av stor vikt att det var rätt musik som de unga kom i kontakt med, eftersom musiken kunde påverka i både positiv och negativ riktning (Benestad 1994, s. 26 ff.).

I Sverige var musikundervisningen i skolan från medeltiden och långt fram på 1800-talet starkt knuten till kyrkan. Här kan man se Merriams funktion av bekräftandet av

sociala institutioner och religiösa ritualer (Merriam 1964, s. 224). Det är först i 1955 års läroplan som musikämnet blir fritt från anknytning till kyrkan (Emanuelsson 1990, s. 24). Musikens roll var att bidra till att stärka menighetens andliga uppbyggelse (Benestad 1994, s. 31). I Lgr 62 och Lgr 69 har innehållet breddats betydligt jämfört med tidigare skolordningar. Båda dessa läroplaner uppger att musikundervisningens mål är att ”berika elevens liv och skapa förutsättningar till personliga musikupplevelser” (Lgr 62; Lgr 69, s. 146). I Lgr 69 kan man även skönja tankar om ämnesintegrering med musik (Lgr 69, s. 149).

Enligt Lgr 80 ingår musik i skolans undervisning för att ”elevernas musikintresse och musikaliska förmåga skall utvecklas, eleverna ska lära känna musikens olika uttrycksmedel och olika musikerter och eleverna ska få kunskap om olika kulturers och epokers musikstilar” (Lgr 80, s. 108). Musikundervisningens roll handlar om att främja intresse och skapa lite allmänna kunskaper om musik i olika sammanhang.

Under antiken betonas således både musikens egenvärde och dess mervärde. Sen dess har dess roll i utbildningen skiftat fram och tillbaka. Musiken har haft ett mervärde vid religiös fostran, för att så småningom åter lägga vikt på egenvärden som musikaliskt kunnande och personlig utveckling genom musik, samt mervärden vid integrering med andra ämnen. Däremot förefaller det inte som om det betonas något mervärde med hänsyn specifikt till lärandet som vid den s k Mozarteffekten eller vid suggestopedi.

2.5 Musikens roll i dagens skola och samhälle

Sedan antiken har musiken följt med genom historiens olika former av utbildningssystem och läroplaner, för att till slut landa i den musikundervisning som i dagens skola. I och med målstyrningens införande i Lpo 94 lämnas stort utrymme för lärarens och elevernas egen utformning av innehållet. Som motiv för ämnet framhålls musikens historiska kunskapstraditioner och musikens anknytning till ett aktuellt och dynamiskt musik- och kulturliv (Skolverket 2004, s. 92). Detta är enligt Merriams sätt att se det bland annat funktionen för att bidra till kulturens kontinuitet och stabilitet (Merriam 1964, s. 225).

Enligt den Nationella utvärderingen av musikämnet (Skolverket 2004) är det i Lpo 94 och Kursplan 2000 i ett övergripande perspektiv musikens personlighetsutvecklande funktion som lyfts fram. Det gemensamma musikutövandet utgör ämnets kärna och ligger till grund för lärandet. Skolverket skriver här om musikämnets funktion utan att tydligt hänvisa till begreppets förankring i musikvetenskap. I den nationella

utvärderingen av musikämnet, framkom det att eleverna i stor utsträckning upplever att musikämnet inte är som de andra ämnena, utan fungerar lite som ett andningshål där man kan slappna av. Emot detta står de ivrare som försöker legitimera musik som ett kunskapsämne. Utvärderingen pekar på att eleverna ofta upplever att den musik de möter i skolan inte är densamma som den musik de föredrar och kommer i kontakt med i andra sammanhang (a.a., s. 111). Undersökningen visar ändå att de flesta ungdomar generellt sett upplever musikundervisningen som något positivt (a.a., s. 115).

En betydande faktor för förändringarna av musikämnet är utvecklingen inom ungdoms- och mediakulturen. Utbudet och kanalerna för musik har ökat enormt. Barn och ungdomar idag kan ta del av musik på ett helt annat sätt än tidigare generationer kunnat. När de börjar skolan har de förmodligen redan hört eller på annat sätt upplevt en mängd olika musikstilar (Uddholm 1993, s. 10). Den nya generationen bygger upp sin identitet med intryck från bland annat populärmusik (Skolverket 2004, s. 90). I sitt identitetsskapande använder ungdomarna ofta musik som en symbol i sin frigörelse från vuxenvärlden och andra auktoriteter (Claesson m.fl. 1996, s. 45; Lalander & Johansson 2002, s. 35).

Frågan om musikundervisningens roll i skolan får även aktualitet genom de försök som genomförs med en timplanlös skola. I en undersökning från Göteborgs universitet framkommer det att musikämnet och dess mål lätt får stå tillbaka i förhållande till andra ämnen. Andra ämnen anses ha större betydelse än musikämnet (Lindgren & Folkestad 2003, s. 3). Musik blir mest en bisak som finns vid sidan av skolans verksamhet, men gärna sedd som ”dekoration” eller extra utsmyckning.

Sammanfattningsvis har musiken i skolan mest haft ett mervärde när det gäller personlig utveckling. Ett visst egenvärde har den för att utveckla musikaliskt kunnande, som dock ändå indirekt ofta kan kopplas till andra sammanhang och därmed också får ett slags mervärde. Begreppen mervärde och egenvärde går således ofta in i varandra. Resonemang om musikens roll för lärandet i allmänhet saknas dock i klartext i styrdokumentet. När det gäller musikens roll i skolan, så förefaller den där spela en biroll.

2.6 Musikens roll och läraruppdraget

Musikundervisningen ser idag ganska olika ut på olika skolor och har en väldigt varierad roll (Skolverket 2004, s. 113 f.). Enligt Bjørkvold (1991) är en förutsättning för

att musiken på en skola ska kunna ha någon genomslagskraft och spela en meningsfull roll, att det finns en kunnig lärare (a.a., s. 153).

Det ökande intresset för skolor med musikprofil och det estetiska programmet med musik på gymnasiet, skapar debatt och frågor om musikens roll i skolan. Ska musik i skolan syfta till allmänbildning eller specialistutbildning (Claesson m.fl. 1996, s. 58f)? Hur viktigt är det att alla elever själva kan musicera på något sätt?

Den målstyrda undervisningen gör att det är upp till lärarna att avgöra hur innehållet i verksamheten ska utformas. Detta ställer ökade krav på lärarnas kompetens. I det enorma utbud som finns när det gäller musik, är lärarens uppgift inte den lättaste. Även om man tillämpar elevinflytande, så är det i slutändan lärarens personliga kunskaps- och intresseprofil som blir avgörande för vilka moment som får störst utrymme i undervisningen. Inte bara musklärare, utan även övriga lärare bör vara väl medvetna om hur musiken kan påverka människor, för att kunna utforma sin undervisning på ett funktionellt sätt och nå upp till målen. Läraren har på detta sätt en stor del av makten att påverka musikens roll i skolan. (Skolverket 2004, s. 114).

För att musiken i skolan ska kunna få såväl ett egenvärde som ett mervärde på ett genomtänkt och meningsfullt sätt, krävs det enligt vår mening att alla lärare är välutbildade i musik, eller åtminstone genuint intresserade av det så att de vågar hålla på med musik i skolan. Det är också viktigt att de förstår musikens olika roller i skolans verksamhet. Detta gäller såväl musklärare som övriga lärare.

3 Teoretiska utgångspunkter

Hur människor lär sig och bildar sina uppfattningar om olika fenomen i sin omvärld kan ses ur många olika perspektiv. Vår studie handlar om musik och lärande, som kan ses som sociala praktiker. En teoretisk utgångspunkt har vi funnit hos Säljö (2000). Han pekar på att människan både är en biologisk och sociokulturell varelse. Hon lär sig och utvecklar sina uppfattningar i sociala praktiker i interaktion med andra människor i omgivningen. Människan är i grunden en starkt kommunikativ varelse i behov av samspel och gemenskap med andra för att utvecklas (Säljö 2000, s. 36). Kommunikationen är alltså en nyckelfaktor för lärande, och det viktigaste redskapet för kommunikation är språket, med vilket vi lär oss att ge och ta mening i olika verksamhetssystem (Säljö 2000, s. 231 ff.).

Även musik kan i det sammanhanget ses som ett sådant språk eller kommunikation (Merriam 1964, s. 223). I det kommunikationssystem som musiken utgör, kan även lärande ske genom flera av de funktioner som Merriam beskriver. I till exempel pardans kommuniceras och lärs den heterosexuella normen i enlighet med samhällsliga värden. Ett annat sätt då musiken fungerar som lärande kommunikationssystem kan vara när man sjunger om veckans dagar eller multiplikationstabellen. Människor kan enligt Säljö inte undgå att lära (Säljö 2000).

Med verksamhetssystem menar Säljö (2000) en aktivitet som utvecklats av människor genom historien. Det utgör en överordnad ram för hur människor förväntas agera och tänka i just detta sammanhang. Vad som är ett lämpligt eller funktionellt agerande eller nyttjande av artefakter i ett verksamhetssystem, avgörs av det övergripande syftet med hela verksamheten. Skolan är ett exempel på ett speciellt verksamhetssystem. Här förväntas aktiviteterna inom systemet generera lärande (a.a., s. 138 f).

Vidare talar Säljö om strukturerande resurser inom olika verksamhetssystem (a.a., s. 145). Dessa kan beskrivas som tillgången till välbekanta referenser som gör en situation eller aktivitet meningsfull för individen (a.a., s. 132). De strukturerande resurserna hjälper till att bilda en kontext för situationen, vilket hjälper till att skapa förståelse hos individen. Vad som är strukturerande resurser varierar mellan olika verksamhetssystem. Säljö beskriver lärandet som situerat och beroende av sin kontext och de strukturerande resurser som finns att tillgå (a.a., s. 142).

Skolan är enligt Säljö en mycket speciell social praktik. Den kommunikation och det samspel som sker där, förväntas utveckla lärande på olika sätt. Eftersom lärandet är situerat och beroende av kontexten, är utfallet av lärandet beroende av de strukturerande resurser som finns att tillgå (Säljö 2000, s. 137) . För vår studie är det intressant att se om våra respondenter ser musiken som en sådan strukturerande resurs i skolans verksamhetssystem.

Ytterligare en för vår studie relevant aspekt i Säljö resonemang, handlar om metakognition. Detta kan beskrivas som medvetet tänkande om tänkandet (Säljö 2000, s. 135). I vår studie vill vi belysa olika individers uppfattningar om och tänkande kring musik och dess roll kring situationer som rör lärande. Detta kräver att man har en viss förmåga att tänka om hur man tror att tänkande och lärande fungerar.

Säljö syn på lärande, kan vävas samman med Lundströms, Bjørkvolds och Uddholms idéer om hur musiken på olika sätt kan bidra till människors utveckling, inte minst genom dess roll för kommunikation (Bjørkvold 1991; Antal-Lundström 1996; Uddholm 1993). Precis som Säljö (2000) betonar även Antal-Lundström (1996) kommunikationens närmast livsavgörande betydelse. Hon belyser den musikaliska kommunikationens roll för människor som en hjälp för att samspela med varandra. Antal-Lundström belyser vilken roll musik i olika former kan spela för utvecklingen i de sociala praktiker som olika pedagogiska verksamheter utgör (Antal-Lundström 1996, s. 108). Detta kan liknas vid Säljö tankar om strukturerande resurser (Säljö 2000, s. 137).

Eftersom vårt arbete handlar om hur människor beskriver sina uppfattningar, har vi även funnit en del av Martons och Booths idéer om lärande som ett sätt att erfara världen på ett eller annat sätt intressanta (Marton & Booth 2000, s. 54). Lärande handlar om förändringar i hur människor erfar, förstår och hanterar fenomen och situationer i sin närhet. Uppfattningen eller erfandet av fenomenet eller situationen är beroende av individens tidigare erfarenheter av liknande fenomen och situationer (a.a., s. 55). Det görs en distinktion mellan erfandande av situationer och fenomen. Situationen är främst de omgivande sociala, rumsliga och tidsbestämda aspekterna, och fenomen är de enheter som så att säga överskrider situationen och ger den mening (a.a., s. 112 f).

En förutsättning för att individen ska kunna ha en uppfattning om ett fenomen, är att han eller hon kan uppfatta någonting som just någonting. Man måste kunna urskilja fenomenet ifråga från omgivningen runtomkring (Marton & Booth 2000, s. 147). Olika individers skilda sätt att erfara något, beror på vilka aspekter av ett fenomen som är

samtidigt fokuserade i individens medvetande (a.a., s. 148). Genom att olika individer har olika erfarenheter, så erfar de ett och samma fenomen på olika sätt. Detta benämner Marton och Booth som dimensioner av variation i sättet att erfar. För att kunna undersöka olika människors uppfattningar om musik, var vi tvungna att förvissa oss om att de personer vi intervjuade hade någon erfarenhet av och kunde erfar något som just musik. Först när detta grundläggande erfarande finns, kan man gå vidare och studera de dimensioner av variation som urskiljs, och som är samtidigt fokuserat medvetna hos de olika individerna i undersökningen (a.a., s. 143).

När det gäller vår undersökning, blir aspekten om samtidigt fokuserat medvetande intressant, eftersom vi vill ta reda på hur våra respondenter uppfattar och beskriver att närvaron av musik påverkar i lärandesituationer. Avgörande för deras uppfattningar blir då hur de olika fenomenen urskiljs från varandra. Det sätt att resonera om lärande, erfarenheter, medvetande och uppfattningar som Marton och Booth beskriver, finner vi relevant även för vår studie.

Vi ser inga hinder i att förena Säljös idéer med Martons och Booths, även om den förstnämnda är mer inriktad på sociala och kommunikativa aspekter och de sistnämnda riktar in sig på den enskilda individens erfarenanden. De kan kanske tyckas motsäga varandra, men så behöver det inte vara. Enligt Hargreaves (2004) lever vi i ett kunskapssamhälle utan givna sanningar. Utifrån detta anser vi att teorier med olika fokus kan ha korn av användbarhet i ett och samma sammanhang.

Som avslutning för våra teoretiska utgångspunkter, har vi även tagit fasta på hur sociologen Pierre Bourdieu resonerar kring de betingelser och strukturer i människans omgivning, som på olika sätt påverkar och formar hennes tanke- och handlingsmönster (Engström & Redelius 2002 s. 77 ff.). Dessa betingelser bidrar till att vi skapar mening och förståelse för tillvaron och kan anpassa oss till den. Genom det sätt vi lever våra liv och hur vi anpassar oss till den omgivning vi befinner oss i, formar vi det Bourdieu kallar för habitus. ”Människor deltar i konstruktionen av den sociala verkligheten” (Miegel & Johansson 2002, s. 272).

Under vår uppväxt slussas vi in i osynliga maktstrukturer som finns i samhället (a.a., s. 271 ff.). Dessa sociala maktstrukturer handlar bland annat om kön, social klass, ålder, etnicitet och utbildningsstatus. I maktstrukturerna finns inbyggt vad som i den rådande ordningen anses som rätt och fel, fult och vackert, manligt och kvinnligt, funktionellt och onödigt och så vidare. Vi snappar upp rådande normer och värderingar i vår omgivning och lär oss att hantera tillvaron på lämpligt sätt för den miljö vi lever i. Vårt

habitus påverkar till exempel våra val av yrke och fritidssysselsättning utifrån vad vi lärt oss är lämpligt och passande. Habitus är en av de bakomliggande orsakerna till hur vi talar, tänker och förstår och blir avgörande för hur våra preferenser för olika saker utvecklas, det vi i vardagligt tal brukar kalla för smak och livsstilar (Engström 1999).

I vår undersökning är teorin om habitus intressant, eftersom den till viss del förklarar hur individen utvecklar sina uppfattningar om musik och vilken funktion den kan ha i olika sammanhang, till exempel i olika ungdomsgrupper. Olika musiksmaker kopplas till olika samhällsgrupper på samma sätt som ”smak” för olika kläder, bilmärken, viner, litteratur, parfymmer med mera gör det, vilket sammantaget karakteriserar olika livsstilar som skiljer olika samhällsgrupper åt (Bourdieu, 1993, s. 298 ff.).

Lärare och elever från olika sociala grupper kan i ljuset av Bourdieus teori förväntas ha olika musiksmaker. Frågan är hur betydelsefulla sådana skillnader är. I dagens samhälle avlöser trenderna varandra i snabb takt inom såväl musik som andra områden. Särskilt ungdomar är ofta benägna att experimentera och förändra sitt synsätt och stil (Lalander & Johansson 2002, s. 23). Med tanke på denna förändringsbenägenhet bör man kanske inte se habitus som något helt förutbestämmande i människans utveckling.

4 Problemprecisering

I anslutning till vår litteraturgenomgång och teoretiska utgångspunkter om musik och lärande utformade vi följande mer preciserade frågeställningar, som redovisas i nästa avsnitt.

4.1 Frågeställningar

1. Vad menar lärare och elever med musik?
2. I vilka former och sammanhang möter lärare och elever musik i skolan?
3. Hur uppfattar lärare och elever musikens roll i skolan, dels som eget ämne, dels som pedagogiskt hjälpmedel för lärande i andra ämnen?
4. Hur uppfattar lärare och elever att bakgrundsmusik påverkar i lärandesituationer?

5 Metod

5.1 Datainsamlingsmetod

Som datainsamlingsmetod valde vi halvstrukturerad intervju. Vårt forskningsobjekt i form av människors uppfattningar om musikens roll, placerar vårt arbete inom det kvalitativa forskningsområdet. Enligt Kvale (1997) är intervjun ett viktigt och användbart redskap och en mycket givande metod inom den kvalitativa forskningen. Han beskriver den halvstrukturerade intervjun som ett sätt att få beskrivningar av hur den intervjuade upplever sin livsvärld, för att sedan kunna tolka vilken mening detta kan ha (a.a., s. 13). Den halvstrukturerade intervjumetoden är även enligt May (1997, s. 148) ett bra sätt att få inblick i människors upplevelser, åsikter, attityder, drömmar och känslor. Vi har även valt att ibland använda oss av Mays begrepp respondent när vi i fortsättningen skriver om våra intervjupersoner (a.a., s. 149).

Både Kvales och Mays beskrivningar av intervjumetoden stämde väl överens med vårt syfte och våra teoretiska utgångspunkter. Vi ville ha en grund i en intervjuguide med ganska specificerade frågor, med möjlighet att direkt följa upp svaren vi fick. Vi ville även ha möjlighet att förklara och förtydliga våra frågor, så att de personer vi intervjuade skulle förstå vad vi menade. En enkät skulle vara alltför begränsad, både vad gäller att utveckla våra frågor och de intervjuades svar. Vi utformade vår intervjuguide så att vi skulle inleda intervjun med ganska öppna frågor, så att respondenterna skulle ges möjlighet att helt spontant komma in på de frågeområden som vi var speciellt intresserade av, för att efterhand under intervjun vid behov ha mer konkreta och ledande frågor. Vi utgick därvid från våra preciserade frågeställningar i avsnitt 4.1 på föregående sida. Intervjuguidens slutliga utformning framgår av bilaga 1.

Ett riktmärke för antalet intervjuer är enligt Kvale (1997, s. 98) femton intervjuer plus/minus tio, beroende på studiens syfte. Vi intervjuade totalt 25 personer. Hur vi gick tillväga och vilka undersökningspersoner som deltog beskriver vi närmare i följande avsnitt.

5.2 Genomförande

Vi kontaktade rektorerna på två skolor, den ena med skolår 4-6 och den andra med skolår 7-9. Vi presenterade vårt arbete för dem och hörde oss för om vi fick lov att

intervjua några lärare och elever på skolorna. Efter att ha fått klartecken sökte vi personligen upp lärare och elever på skolorna och presenterade vårt arbete, samt frågade om de ville ställa upp på en intervju med oss. Intervjuerna genomfördes ute på skolorna. Vi genomförde intervjuerna var för sig, ungefär hälften var och ungefär lika många lärare och elever. Totalt rörde det sig om 25 intervjuer. Alla intervjuer spelades in på band eller datorskrift och transkriberades efteråt. Längden på intervjuerna varierade mellan 10-20 minuter.

Vi försökte skapa en avslappnad intervjuatmosfär så att den intervjuade skulle känna sig väl till mods och vilja uttrycka sina egna åsikter. Vi försökte poängtera att våra frågor var av sådant slag att det inte finns några rätta svar på dem. Som vi bedömde de intervjuade var de intresserade av intervjun och verkade ganska obesvärade i intervjusituationen.

5.3 Undersökningsgrupp

Vi valde att intervjua lärare och elever i både skolår 5, 7 och 9, eftersom det är med dessa åldrar vi själva en gång hoppas få jobb. Dessutom visar forskning om ungdomskulturer att det är i tonåren som musiken börjar få en speciell betydelse för identitetsutvecklingen (Claesson m. fl., 1996). De skolor vi genomförde vår studie på är vanliga skolor utan någon speciell profil eller något speciellt lärar- eller elevunderlag. De ligger i ett mindre samhälle i Södra Sverige och det går ca. 250 elever i varje skola.

När det gällde lärare var vi intresserade av att ha med lärare med olika inriktningar och kompetenser, både för skolår 5, 7 och 9. Vi var alltså inte intresserade av lärare i något speciellt ämne. Urvalet gick till på så sätt att vi intervjuade de lärare, som vi stötte på i skolan när det var dags för vår datainsamling och som ansåg sig ha tid och lust att ställa upp på en intervju. Vi följde här den forskningsetiska principen om informerat samtycke, det vill säga att de personer som deltar i undersökningen ger sitt samtycke att ställa upp (May 1997, s. 80; Kvale 1997, s. 107).

Vårt urval blev därmed en aning snett när det gällde fördelningen mellan könen. Totalt intervjuades sex lärare i skolår 7 och 9, fem män och en kvinna. Det var en idrottslärare, en musiklektör, två språklärare, en fritidspedagog och en so-lärare. I skolår 5 intervjuades också sex lärare, men här var könsfördelningen den omvända, fem kvinnor och en man. Det var en idrottslärare, en specialpedagog och fyra klasslärare.

För elevintervjuerna så valde vi att intervjua elever ur sjuan och nian, eftersom de inte har musik i åttan och därför kanske inte skulle tycka att de hade något att säga om

det. På den andra skolan intervjuades elever i skolår fem. Vi fick råd av lärarna på respektive skola om vilka elever de tyckte kunde vara lämpliga att intervjua. Urvalet blev därmed något snedfördelat mellan könen bland eleverna, precis som bland lärarna. I skolår 7 och 9 intervjuades fem elever, fyra flickor och en pojke. I skolår 5 intervjuades nio elever, åtta flickor och en pojke. Anledningen till att vi intervjuade fler elever i skolår 5 än i skolår 7 och 9 var att de var lättare att få tid med dessa elever. Även för elevernas del såg vi till att ha deras samtycke att ställa upp på intervjuerna (May 1997, s. 80; Kvale 1997, s. 107).

Vi har således inte något representativt urval av lärare och elever i statistisk mening, eftersom vi inte har gjort något sannolikhetsurval (May, 1997, s. 118 ff). Våra möjligheter att göra statistiska generaliseringar är därmed begränsade. Samtidigt har vi ingen anledning att förmoda att de uppfattningar som uttrycks av respondenterna skulle vara särskilt avvikande från andras. De representerar åtminstone liknande uppfattningar från jämförbara personer. Den viktigaste begränsningen som vi ser det, gäller frivilligheten i deltagandet. Variationen i uppfattningar kunde kanske blivit större om vi mer systematiskt hade försökt få med olika slags människor i form av ett strategiskt urval (a.a., s. 121). Av praktiska och etiska skäl nöjde vi oss med det som fanns lättast till hands.

5.4 Bearbetning och analys av resultaten

Vid bearbetningen och analysen av resultaten följde vi de råd och principer för analys som presenterades vid en föreläsning om kvalitativa analysmetoder (Permer 2005). Vi har även tagit del av och försökt följa Kvales (1997) riktlinjer för analysarbete med intervjuer.

Vi läste igenom de transkriberade intervjuerna och sammanfattade lärares och elevers svar på de olika intervjufrågorna i intervjuguiden. Därefter sammanfattade vi på nytt innehållet i intervjuutsagorna i olika teman, ungefär på det sätt som Kvale (a.a., s. 174 ff) kallar för meningskoncentrering, för att på så sätt, om möjligt, se om respondenterna uttrycker något utöver svaren på intervjufrågorna av vikt för vårt problemområde. Vid analysarbetet kunde vi ofta tematisera uppfattningarna i termer av musikens egenvärde och mervärde i olika sammanhang. Eftersom intervjuerna genomfördes ungefär som ett vanligt samtal är det av betydelse vad respondenterna säger likväl som hur de säger detta, inte bara vad de svarar på frågorna.

5.5 Etiska överväganden

Under hela arbetsprocessen har vi varit medvetna om och tagit ställning till de etiska aspekter som dykt upp. En sådan aspekt handlar om garantin för respondenternas anonymitet. Både när det gällde lärare och elever som deltog i intervjuerna, så förklarade vi för dem att de skulle få vara anonyma, att de hade rätt att avbryta intervjun när de ville och att de hade rätt att avstå om de inte ville svara på någon av våra frågor. På detta sätt tog vi hänsyn till respondenternas rätt till konfidentialitet och samtycke (Kvale 1997, s.109). I vår resultatdel är således alla namn fiktiva.

Vid utformandet av intervjuguiden övervägde vi om frågorna vi tänkte ställa skulle kunna upplevas som känsliga av någon av våra respondenter. Kvale (a.a., s. 110) pekar på den etiska principen om att intervjupersonerna inte ska riskera att drabbas av några obehagliga konsekvenser eller lida fysisk eller psykisk skada av att delta i en undersökning. De frågor vi utformade är inte av särskilt känslig karaktär generellt sett. Vi såg emellertid en risk med att lärarna skulle kunna uppleva det hela som en granskning av dem. Vi ansåg emellertid att detta var ett överkomligt problem, genom att vi under intervjuerna försökte vara så öppna som möjligt, och förklara att vi inte var ute efter att döma eller granska någon. När det gällde eleverna trodde vi inte att de skulle uppleva frågorna som känsliga.

6 Resultat

6.1 Redovisning och analys av resultat

Här redovisar vi våra resultat som en sammanfattning av respondenternas uppfattningar om musikens roll i skolan i anslutning till våra frågeställningar (se avsnitt 4.1). Vi kommenterar skillnader och likheter, dels mellan lärares och elevers uppfattningar, dels också mellan de olika stadierna, löpande i texten.

Först inleder vi med att beskriva vad respondenterna menar med musik och i vilka sammanhang de möter musik i skolan, som utgångspunkt för hur de uppfattar musikens roll i skolan. Därefter går vi in på detta i våra egentliga frågeställningar, där vi presenterar vår tolkning och analys av musikens roll i skolan i termer av musikens egenvärde och mervärde.

6.2 Vad menar lärare och elever med musik?

Eleverna i skolår 5 menar att musik kan vara sång, spel på instrument, roligt, ljud, radio, TV och hårdrock. Eleverna i skolår 7 och 9 ger nästan exakt samma svar, med tillägget att musik kan betyda allt och att musiklyssnande är oerhört viktigt för dem.

Lärarnas svar på frågan är delvis desamma som elevernas, nämligen sång och spel, men med tillägg för melodi och rytm. De anger också att musik är avkoppling, känslor (främst glädje), språk och kommunikation.

Lärarnas och elevernas svar är ganska samstämmiga. Lärarna ger dock en extra dimension åt musiken genom att några också betonar musik som kommunikation.

6.3 Former och sammanhang då lärare och elever möter musik i skolan

De sammanhang och former då lärare och elever i skolår 5 möter musik i skolan är vid sång och spel på musiklektionerna, sång och rap under engelsk- och mattelektioner och bakgrundsmusik vid massage och yoga. Bakgrundsmusik förekommer även ofta på bildlektioner och ibland även vid vanliga lektioner. I skolår 7 och 9 anges sammanhangen musiklektioner, vid idrott, bild- och språklektioner samt vid de tillfällen då eleverna tillåts ha egen musik i hörlurar vid individuellt arbete. Formerna är sång och

spel under musiklektioner, sång under språklektioner och som bakgrundsmusik vid övriga tillfällen. Några lärare menar att eleverna alltid har musiken med sig i skolan i sina hörlurar.

Svaren pekar på att lärare och elever möter musik ganska ofta i skolan. Frågan är när den finns med i egenskap av mervärde eller egenvärde, eller om den ibland bara betraktas som en bisak.

6.4 Musikens roll som eget ämne

Musikämnets roll anses av de flesta, såväl lärare som elever, vara att dels ge alla ett allmänmusikaliskt kunnande, dels ge kännedom om, öppenhet och förståelse för annan musik än den man normalt kommer i kontakt med.

Funktionen är ju också en del av att vi ska påvisa att det finns annan musik än den man hör i hissar eller varuhus eller så, eller den här vanliga massproducerade musiken, för det är ju trots allt ett kulturarv! /.../ Gör vi inte det i skolan och får dem att öppna ögonen för sådan musik så är det inte säkert att de får det hemifrån /.../ däremot behöver man inte gilla den men däremot tycker jag att man ska känna till den. (Mona, klasslärare skolår 5)

Genom att musikundervisningen blir en kanal för att förmedla en del av kulturarvet får den ett egenvärde. Samtidigt har den ett mervärde för att skapa förståelse för andras musik. En annan roll för musiken som eget ämne anses vara att få använda andra delar av hjärnan än man gör i andra ämnen.

Musik tränar andra delar av hjärnan. Så tror jag att... Det är ju bra över huvudtaget att göra det, att få igång hela hjärnan. På olika sätt. Det måste ju vara bra för hela, hela den totala människan. Det tror jag. (Vincent, musiklärare skolår 7 och 9)

... då tränar man ju sånt som man inte brukar träna om man säger så. Så till slut så blir man ju duktigare på det. (Kajsa, elev skolår 7)

Här kan man läsa in idéer om vikten av att träna hela människan och alla hennes förmågor. Musiken har ett egenvärde genom att den anses träna andra saker än annars, vilket i sin tur ger ett mervärde för hela människan även i andra sammanhang.

Eleverna i skolår 7 och 9 menar att själva musikundervisningen har en ganska liten roll i skolan, mycket beroende på att det är för kort tid, men att den ändå kan spela en roll genom att den kan väcka nyfikenhet och kanske skapa ett intresse att vilja lära sig spela. Detta kan ses som ett egenvärde för musikämnet. Musikundervisningen kan ge en

möjlighet att hitta något eget, något man är bra på eller en egen stil. Om man genom musiken hittar något eget som man trivs med, kan den positiva känslan smitta av sig även på annat man gör eller vill lära sig. På detta sätt kan musikundervisningen även få ett mervärde.

Det verkar i alla fall inte som om musikämnet bara är en bisak på någon av skolorna vi har undersökt. Detta kommer bland annat till uttryck genom att de flesta respondenterna betonar att det är viktigt med en utbildad lärare i musik för att kunna lära ut på ett bra sätt. Flera av de intervjuade betonade hur otroligt viktig roll musik spelar för hela livet för de flesta människor, inte minst för ungdomar. Eftersom musiken har så stor roll i livet i övrigt, vore det kanske naturligt att den även har en stor roll i skolan. En av de intervjuade eleverna belyser detta på ett väldigt enkelt sätt.

... alla kan ju inte vara musikintresserade, men... de flesta är ju det. (Jill, elev skolår 9)

6.5 Musikens roll som pedagogiskt hjälpmedel

6.5.1 Sång, rim och ramsor

Både lärare och elever i såväl skolår 5 som 7 och 9, menar att ramsor och sånger genom sin melodi, takt och rytm kan göra att man lättare lär sig språk och kommer ihåg vissa saker.

... och sen det här med att man kan få in språket gratis genom rim och ramsor och sånger, det tror jag på! (Harriet, idrottslärare skolår 5)

Som när man har engelska så är det enklare att lära sig engelska om man sjunger det. (Isadora, elev skolår 5)

I skolår 5 använder man rap och rim även på mattelektionerna. Här är musiken främst ett medel för att uppnå något annat, det är mervärdet som betonas.

6.5.2 Variera, förtydliga och integrera ämnen på ett naturligt sätt

I skolår 7 och 9 anser de intervjuade att musiken kan ha en roll som pedagogiskt hjälpmedel för att variera och förtydliga undervisningen i alla ämnen. De intervjuade i skolår 5 lyfter fram att man kan använda musiken som ett spontant inslag i all

verksamhet. Respondenterna belyser detta med olika förslag på hur musik går att integrera med flera olika ämnen, till exempel bild, språk och idrott.

Man kan sammanfatta de intervjuades uppfattningar om musikens roll som pedagogisk resurs, med att det beror både på situation och person om det passar sig att använda musik i undervisningen. Det framkom flera påpekanden om att det till stor del beror på om läraren brinner för och kan det han eller hon gör, och kan använda musiken på ett bra sätt, så att det passar in och inte blir krystat.

... det man som pedagog brinner för och tycker är helt fantastiskt, som jag och bild då... Det kan jag använda i alla ämnen för där hittar jag inga gränser! (Ingeborg, klasslärare skolår 5)

Det tror jag att det funkar, jag gillar det, om man kan hitta sånt som passar in med det man arbetar med... (Petra, specialpedagog skolår 5)

Genom att betona att musiken ska passa in med det andra man arbetar med, är det främst musikens mervärde som blir viktigt. Det är nog vettigt att det ska passa in, annars riskerar musiken att bara få rollen som femte hjulet, en bisak.

6.5.3 Musik för att förena människor och skapa ett bra klimat

Många av de svar de intervjuade ger, kan sammanfattas som att musik spelar en roll och har ett mervärde som pedagogiskt hjälpmedel, genom att den kan bidra till att förena, såväl människor som aktiviteter. Musik kan bereda väg för att förbättra förhållandet mellan elever och lärare.

... det är bra att ha det som gemensam grej, att här inne är det OK att spela på bilden för det är coolt, alltså kan man bjuda dem på så lite så kan man få så mycket tillbaka, då kan jag stå ut med Iron Maiden i tjugo minuter! (Ingeborg, klasslärare skolår 5)

När musiken förenar människor, kan den också indirekt spela en roll som pedagogiskt hjälpmedel för att förbättra inlärningsklimatet. Exempel på detta i de intervjuades svar är deras beskrivningar av hur musik i olika former ofta gör saker och ting roligare eller verka lugnande och koncentrationshöjande. Tack vare dessa musikens mervärden, skapas enligt respondenterna goda förutsättningar för lärande.

6.6 Musikens roll i allmänhet och för lärandet i olika verksamheter i skolan

6.6.1 Glädje och avkoppling

Såväl elever som lärare var överens om att musik spelar en viktig roll genom att den skapar och uttrycker känslor. Framför allt nämns glädje.

...musik är en känsla helt och hållet, alltså jag ägnar inte så mycket tid i skolan åt musikalisk grammatik, utan det ska vara lustfyllt, det ska vara en stund av avkoppling /.../ jag tror att man kan lösa många knutar med att sjunga och spela.
(Anton, klasslärare skolår 5)

Musik bidrar till glädje, musik kan göra att någonting blir roligare. Genom att något blir roligare, är de flesta överens att det kan gå lättare att lära sig något. En annan roll för musiken är, enligt de intervjuade, att bidra till avkoppling, ett välkommet avbrott för att rensa tankarna och sen orka ta nya tag. Detta gäller under såväl fritid som skoltid. En lärare beskriver hur en stunds sång i skolan kan utgöra ett välbehövligt avbrott för att skapa glädje och gemenskap och ge ny kraft åt alla att sen orka jobba vidare med annat.

Ja, för mig är det ju mycket glädje, att skapa glädje, skaparglädje och även som avbrott för att man ska kunna orka koncentrera sig bättre... (Katarina, klasslärare skolår 5)

Ur detta perspektiv kan musikens roll främst ses i termer av sitt mervärde. Med hjälp av musikens förlösande egenskaper, kan det bli lättare uppnå ett annat mål.

6.7 Bakgrundsmusik i lärandesituationer

6.7.1 Bakgrundsmusik för att skapa lugn och koncentration vid lärande

Många av de intervjuade hävdar att musik i bakgrunden kan verka stimulerande och till exempel medverka till att skapa lugn och förbättra koncentrationen när man försöker lära sig något. Genom att koncentrationen höjs, menar man att förutsättningarna för lärande ökade. Både lärare och elever påpekar att musik har en väldigt stor roll i mångas liv, och därför kan det även ha stor betydelse när man studerar.

... nästan alla tycker om musik, så då kanske det är många som har det när de

pluggar hemma, så då kanske man, alltså, har lättare att koncentrera sig till musik, eller, man blir mer avslappnad så man kan koncentrera sig själv... (Jill, elev skolår 9)

Såväl elever som lärare menar att vad som är "stimulerande" musik varierar från person till person. Här betonas eget tycke och smak. Egen favoritmusik kan vara stimulerande, då kan musikgenren sträcka sig alltifrån punkrock och hårdrock till klassisk musik eller annan musik med ett lugnt tempo. Lärarna är i huvudsak för lugn, instrumental bakgrundsmusik, det vill säga musik utan text. Detta var även något som många elever tar upp i sina svar.

Många av de intervjuade som menar att musiklyssnande kan vara gynnsamt för koncentration och lärande vid studier, visar samtidigt stor medvetenhet om att det inte är lika för alla. Alla koncentrerar sig inte lika bra till samma musik och en del blir störda av musik när de studerar och vill inte ha musik alls. De kan behöva ha det riktigt tyst.

Ja, det är också där, vissa kan jobba med musik och vissa kan jobba med Iron Maiden och Metallica i öronen medan andra fixar absolut inte att ha det... och vissa fixar bara med att ha instrumentalmusik och inte någon som sjunger medan andra behöver ha det helt tyst, så är det bara (Mona, klasslärare skolår 5)

När musik i skolan spelas i bakgrunden vid olika sorters arbete, är musikens roll tänkt som ett medel för att uppnå något annat, ett mervärde. Enligt våra respondenter verkar det emellertid som om detta mervärde kan betyda väldigt mycket för en del elevers prestationer. Bakom denna uppfattning kan man skymta musikens egenvärde, då det ofta betonas att det är viktigt att ha musik man själv tycker om i bakgrunden. Det framkommer inte så mycket i våra intervjuer om musik i bakgrunden kanske är helt betydelselöst för vissa individers prestationer och lärande.

6.7.2 Bakgrundsmusik som stimulans till aktivitet och rörelse

Musiken kan, enligt flera av de intervjuade, spela en roll genom att musikens puls kan verka motiverande till aktivitet. Musik med snabb puls kan uppmuntra till dans och rörelse, och på det sättet skapa rörelseglädje i till exempel idrott.

Det spelar ju stor roll, alltså, det beror ju på, vilket tempo man ska ha och sånt. Det spelar ju stor roll vad man sätter på för musik. // Det, man känner ju alltså, att man

vill gympa. Man alltså, det är svårt att förklara men man får liksom känslor om man har... (Jonatan, elev skolår 9)

Rörelse till musik, främst inom idrottsämnet, anses av flera av lärarna gynna träning av motorik och koordination och på så sätt stimuleras båda hjärnhalvorna och tänkandet.

Musik under idrotten är ju ett otroligt hjälpmedel, överhuvudtaget för att få rytmen och motoriken och koordinationen att stämma. (Harriet, idrottslärare skolår 5)

Även här är det musikens mervärde man vill åt, den tjänar som hjälpmedel för att nå ett annat mål än musiken i sig själv. Samtidigt är det musikens egenvärde, dess unika egenskaper i form av puls, takt och rytm, som skapar förutsättningarna för lärandet. Musikens egenvärde och mervärde är oupplösligt förenade med varandra. När det gäller musik och rörelse kan man skönja en skillnad mellan vad lärare respektive elever lägger vikt vid. Eleverna lyfter fram glädjeaspekten, att det blir roligare med musik, medan lärarna ser nyttoaspekten, man tränar olika förmågor.

I och med användningen av bakgrundsmusik under idrotten, får den även något av det vi behandlade tidigare som en förenande roll. Vid dans och motorikträning integreras musik och idrott på ett naturligt sätt.

6.8 Sammanfattning av resultat

De resultat vi fått fram pekar på att musik kan ha många olika roller i skolan. De flesta intervjupersonerna menar att det är viktigt med musik både i skolan och för hela livet. Musikundervisningens roll anses av många som ganska liten, men den är viktig för att kunna skapa ett intresse för musik och kanske hitta något eget. Musikundervisningen anses också viktig för att skapa kännedom om och förståelse för musik man annars inte kommer i kontakt med så mycket. På detta sätt får musikundervisningen ett egenvärde.

De flesta intervjupersonerna ansåg att det kan vara bra att använda musik som pedagogiskt hjälpmedel i flera olika ämnen för att variera, förtydliga och integrera olika ämnen med varandra när det passar in. Då kan det underlätta lärandet. Sång och rap kan vara goda hjälpmedel för att lära sig olika språk eller matte. På detta sätt spelar musiken en roll för att förena olika ämnen. Musik kan också förena människor och skapa gemenskap.

Musikens roll i skolan kan också enligt de intervjuade bland annat vara att skapa glädje och ge avkoppling. Saker och ting kan bli roligare med hjälp av musik i olika former, och genom att något är roligt blir det ofta lättare att ta till sig. Genom att spela

musik man tycker om i bakgrunden i olika läs- eller skaparämnen, kan man stimuleras till koncentration och kreativitet. De intervjuade menar dock att det är olika från person till person om det är bra. En del klarar inte av att ha musik i bakgrunden. Lugn musik i bakgrunden kan bidra till koncentration. Snabb musik i bakgrunden kan stimulera till aktivitet, till exempel i idrott.

I mångt och mycket kan musikens roll beskrivas som ett medel för att uppnå något annat, till exempel att något ska läras in. Musiken får i första hand en roll som mervärde. Det verkar dock inte som om musik bara är en bisak, även om den inte heller är en huvudsak, på de skolor där vi genomförde vår undersökning.

7 Diskussion

7.1 Resultaten i förhållande till litteratur och egna tankar

I diskussionen försöker vi knyta samman våra resultat med de områden som togs upp i litteraturgenomgången och de teoretiska utgångspunkterna. Vi tar även upp våra egna tankar och reflektioner kring resultaten. Diskussionen följer i viss mån ordningen på de olika temana i analysen, vilka ibland dock har utvecklats och förändrats något.

7.2 Musikens egenvärde

7.2.1 Musikämnets roll och egenvärde

Ett egenvärde som de intervjuade tillskriver musikämnet är att man tränar andra delar av hjärnan, saker man inte tränar annars, när man håller på med musik. Eleverna tycker att det är viktigt att alla får lära sig sjunga och spela lite, åtminstone så pass mycket att man har en chans att finna ett intresse i det, som man sen kan odla vidare på sin fritid. Respondenternas svar om vad som är viktigt med musikämnet, stämmer överens med det styrdokumentet föreskriver. Det är det egna musicerandet som lyfts fram som musikämnets kärna (Lpo 94; Kursplan 2000).

I och med alla förändringar skolan gått igenom den senaste tioårsperioden, till exempel övergången till målstyrning, debatteras bland annat musikämnets roll, om det ska syfta till yrkesutbildning eller allmänbildning (Claesson m.fl. 1996). Här ställer sig de flesta i vår studie på den musikaliska allmänbildningens sida. Man anser att det är viktigt med musik i skolan och vill gärna veta att eleverna får en ordentlig musikalisk allmänbildning.

De flesta av intervjupersonerna visade genom sina svar om det är viktigt med musik i skolan, samt att det är viktigt att det finns en utbildad musiklejare på skolan, att de tillskriver musikämnet ett visst egenvärde. Musikämnet tränar unika egenskaper som man inte tränar annars. Flera poängterade att musik är lika viktigt som vilket annat ämne som helst och att det är viktigt att läraren är utbildad för att få allsidig och ordentlig undervisning i ämnet.

7.2.2 Musikens egenvärde som helhetsupplevelse

Flera av de intervjuade framhåller betydelsen av att musik alltid är en helhetsupplevelse, genom att man blandar in flera sinnen och andra delar av kroppen och hjärnan i läroprocessen, än vad som används i många andra sammanhang. Detta anses som en unik egenskap hos musiken och kan ses som ett egenvärde. Uppfattningen att helhetsupplevelsen är något positivt, delar de intervjuade med bland andra Sundin (1988). Han lyfter fram musikens egenvärde genom att den erbjuder möjligheter att kommunicera genom kroppsliga aktiviteter.

Det ligger i tiden att så många sinnen som möjligt bör vara inblandade vid lärande. Detta är ju också något som tas upp i läroplanen (Lpo 94). Genom att få använda hela kroppen, får man större möjligheter att förändra sitt sätt att erfara något. Det blir ett sätt att lära i enlighet med det Marton och Booth beskriver om att erfara, att utveckla förmågan att ha flera aspekter av ett fenomen eller en situation samtidigt medvetet fokuserade (Marton & Booth 2000).

7.2.3 Musikens egenvärde att ha något eget

En lärare i skolår 7 och 9 beskriver musiken som en chans för ungdomar att ha något eget. Genom att välja att lyssna på musik som ingen annan lyssnar på, markerar man sin identitet och att man är unik. Musiken kan vara en symbol för frigörelse. Musikens roll som identitetsmarkerare och som symbol för frigörelse är något som bland andra Claesson och Lalander och Johansson belyser (Claesson m.fl. 1996; Lalander & Johansson 2002). Denna roll för musiken tror vi kan vara väldigt viktig för en tonåring och är i linje med Bourdieus teori om habitus (Bourdieu 1993).

Musik kan både förena och skilja generationer åt. En genre som kan illustrera detta i vår studie är hårdrock. För en del elever kan hårdrock passa utmärkt att koncentrera sig, medan många lärare är förbluffade över hur någon kan koncentrera sig alls med hårdrock i bakgrunden. Här kan man säga att rocken spelar många roller. Den har ett egenvärde som identitetsmarkör för de eleverna som tycker om den. Dessutom kan den ha ett mervärde vid koncentration. Mer om detta i diskussionen om musikens mervärden!

7.3 Musikens mervärden

Många av de intervjuade ger svar som visar att musikämnet och musiken i skolan i olika sammanhang, ofta har en roll som kan beskrivas som musikens mervärden. Då är det inte musiken i sig som är målet, utan den utgör ett medel för att uppnå något annat. Exempel på musikens mervärden är bland annat tidigare behandlade områden som glädje, avkoppling och möjlighet att förena ämnen, människor och hjärnhalvor. Musik kan till exempel enligt flera av de intervjuade, bidra till att lätta upp något och göra det roligare. Glädjen man får tack vare närvaron av musiken, gör att det andra man håller på med går lite lättare. Detta är en intressant aspekt i debatten huruvida ett praktiskt ämne som musik är ett unikt kunskapsämne med ett egenvärde, som inte bara ska ses i förhållande till vad det kan ge till andra ämnen. Man kan också vända på det hela och diskutera varför de teoretiska ämnena ibland har svårt att stå sig utan musiken. Bjørkvold (1991), Antal-Lundström (1996) och Uddholm (1993) betonar att musiken inte behöver förlora något egenvärde bara för att den också har mervärden som hjälpmedel i andra ämnen.

När det gäller musikens roll i skolan, verkar det som om de sammanhang då lärare och elever möter musik i skolan främst domineras av situationer då musiken finns i bakgrunden och har en roll som mervärde för att uppnå till exempel arbetsro, koncentration, glädje, avkoppling eller aktivitet. Musiken har ett mervärde som pedagogisk resurs när den används för att variera och förtydliga undervisningen i andra ämnen, till exempel genom sång, rim och ramsor i språk och matte. Vi ska titta lite närmare på dessa områden i de följande avsnitten.

7.3.1 Musikens mervärde som pedagogisk strukturerande resurs

De flesta som deltog i vår studie är överens om att det är bra att använda musik som pedagogisk resurs i många olika sammanhang i skolan även utanför musikämnet. Ett exempel som lyfts fram av de intervjuade, handlar om att sång, rim och ramsor kan göra att saker och ting blir lättare att lära och komma ihåg. Några elever beskriver att det fastnar lättare, för att man har låten i huvudet hela tiden. Här kan man likna musiken vid det Säljö (2000, s. 132) kallar strukturerande resurser. Musiken utgör en välbekant och meningsskapande referens och skapar struktur i situationen, vilket kan göra det hela lättare att förstå och komma ihåg för individerna som deltar. När musiken har denna roll som hjälpmedel för att något annat ska läras in, betonas dess mervärde.

En av lärarna tar upp hur gamla människor kan komma ihåg en massa sångverser som de lärde sig för länge sen. Det verkar helt enkelt som om något i musiken, kanske är det melodin och rytmen, stöttar minnet och gör att man kan komma ihåg saker i många år. Då kan man verkligen tala om att lära för livet. I sådana fall kan musiken utgöra något som Säljö (a.a.) nog skulle beskriva som en väldigt stark strukturerande resurs.

7.3.2 Musikens egenvärde och mervärde vid integrering av ämnen

När man använder musiken i olika ämnen, uppnår man ett visst mått av integrering. Det kan bidra till att skapa överblick och sammanhang, och därmed meningsfullt lärande och djupare förståelse, ett lärande för livet helt enkelt. Att skolarbetet ska bidra till att få överblick och sammanhang, är något som tas upp i läroplanen (Lpo 94, s. 21).

Musiken verkar vara ett ganska tacksamt ämne att integrera med andra ämnen, åtminstone om man får tro våra respondenter. Möjligheterna till integrering genom musikens naturliga beröringspunkter med andra ämnen, är något som finns med i den nuvarande läroplanen, och har funnits med i flera av de tidigare läroplanerna (Lgr 69; Lgr 80; Lpo 94). Vid integrering är ofta såväl egenvärden som mervärden hos alla de inblandade ämnena väsentliga.

En synpunkt som framförs av flera intervjupersonerna, handlar om att betydelsen av att användning och integrering av musik i olika ämnen, är väldigt beroende av vem som handhar det hela. Man menar att det har stor betydelse om läraren är kunnig och brinner för det han eller hon gör, om det blir bra eller ej. Denna uppfattning är något som även framkommer i flera andra studier (Bjørkvold 1991, s. 153; Claesson m. fl. 1996, s. 58).

Vi anser att det är en viktig poäng att musik handhas med omsorg för att den inte bara ska bli en bisak i skolans verksamhet. Men vi tror ändå att musiken har goda möjligheter att spela en betydelsefull roll både som egenvärde och som mervärde, om man bara tar steget och vågar använda och integrera den på olika sätt i skolan.

7.3.3 Musikens roll för att förena människor

De intervjuade som menar att musik spela en roll genom att den förenar människor, beskriver det bland annat i termer av att musiken blir en gemensam grej mellan lärare och elever. Då handlar det om en grupp som så att säga redan är etablerad, i det här fallet en klass, som genom musiken kan skapa starkare band mellan individerna i gruppen. Här kan vi se paralleller med det Bjørkvold talar om som musikens kontaktskapande funktion (Bjørkvold 1991, s. 89). Det är väl bra, men svärdet kan bli tveeggat då starkare inneslutning lätt också medför starkare uteslutning gentemot

individer som befinner sig utanför gruppen. Å andra sidan skapar gemenskapen i gruppen kanske tryggare individer. Om det är denna trygghet som blir dominerande, blir det en styrka för individerna att ha med sig i andra sammanhang, även utanför gruppen med gemensam musik.

Flera av de intervjuade anser att musikundervisningen har en viktig roll för att skapa medvetenhet om och förståelse för andras musik. Om detta faller väl ut, kan musiken förena människor från olika generationer, socialgrupper och kön. Man kan likna det vid att musiken hjälper till att bygga broar mellan människor med olika habitus (Bourdieu 1993; Engström & Redelius 2002; Miegel & Johansson 2002). Enligt en av lärarna som vi intervjuade, är utbytet av erfarenheter mellan olika människor alltid lärorikt. Vi kunde märka att flera av lärarna verkar arbeta aktivt med musik som en del för att förena till exempel olika generationer. En lärare i skolår 5 berättar att hon tycker att det är viktigt att eleverna får lära sig sånger som äldre generationer också kan.

7.3.4 Musikens roll för avkoppling och glädje

Två aspekter av musikens roll som förs fram av de intervjuade är hur musiken i skolan bidrar till avkoppling och glädje. Att lyssna på musik av olika slag, eller att sjunga en stund upplevs av många av våra intervjupersoner som roligt och avkopplande. När det gäller att lyssna på musik som bidrar till glädje och avkoppling, kan man se tydliga likheter med muzak.

Glädje och avkoppling kan ses som både mervärden och egenvärden. Är det glädjen eller avkopplingen i sig man är ute efter med musikens hjälp, så kan de ses som egenvärden. Vill man att något annat ska ha nytta av den glädje eller avkoppling som musiken kan ge, kan de ses som mervärden. Det ena hänger oftast ihop med det andra. Enligt Merriam (1964) skulle detta kunna klassas som musikens funktioner som känslomässigt uttryck, underhållning och estetisk njutning (a.a., s. 219 ff.).

Att musiken i skolan ofta har en roll som mervärde genom avkoppling eller avbrott från annat arbete, är något som även betonas i Nationella utvärderingen av musikämnet (Skolverket 2004).

7.3.5 Bakgrundsmusikens roll för lärandet

Bland dem vi intervjuade är det en genomgående trend att de flesta verkar tro på att musik i bakgrunden när man jobbar med något annat, kan inverka positivt på koncentrationen och i förlängningen även lärandet. Flera uttrycker det som att musik i

bakgrunden stimulerar till kreativitet och tänkande. Bakgrundsmusikens förmåga att lätta upp och göra en aktivitet rolig och meningsfull, anses också kunna ha betydelse för lärandet. Detta kan liknas vid hur muzak sägs kunna ha inverkan på ”uthållighet i arbete och allmän trivselkänsla” (Nationalencyklopedin 2005). Här kan man också dra paralleller till ”Mozarteffekten” (Campbell 1998). Den är visserligen i huvudsak inriktad på viss sorts musik som påverkar lärandet. Några av de intervjuade framför just detta, att det finns forskningsresultat som ”bevisar” att det är bra med viss sorts musik i bakgrunden, oftast klassisk, för att lära lättare. De flesta intervjupersonerna i vår studie hävdar dock att det kan fungera med vilken musik som helst, bara man själv tycker om den. Mest förekommande som förslag är ändå lugn musik för att skapa koncentration. Sen finns det också, enligt de vi intervjuat, de som inte vill ha någon musik alls när de studerar.

Vi anser att det kan vara hur det vill med forskningsresultaten, de behöver inte bevisa ett dugg om de individer som använder sig av en viss metod, till exempel musik i bakgrunden, bara tror på den själva. Tror man att man lär sig lättare med en viss sorts musik i bakgrunden, så fungerar det säkert bra. Men det är, som våra intervjupersoner mycket riktigt påpekade, väldigt olika från person till person.

Om man ändå driver tanken att musik på något sätt skulle kunna inverka gynnsamt på lärandet i olika sammanhang, kan man till exempel ta fasta på Antal-Lundströms (1996) idéer om musiken som resurskunskap. Detta kan liknas vid Säljös (2000) idéer om strukturerande resurser. Genom att musiken finns med som en bekant referens och hjälper till att bilda en meningsfull kontext, så skapas förutsättningar för ett meningsfullt lärande.

Några av lärarna pekar på att musiken öppnar möjligheter för att använda flera olika inlärningsstilar och därför kan vara bra för lärandet. Kanske tänker de på Gardners sju intelligenser, varav musikalisk intelligens är en (Campbell 1998). En del människor verkar lära lättare om de får ha musiken som hjälpmedel eller, med Säljös (2000) ord, som strukturerande resurs. Musiken får i alla ovannämnda sammanhang sin roll genom att bistå som hjälpmedel för att något annat ska läras in, den har ett mervärde.

Säljö (a.a.) pekar även på hur människor verkar och lär genom interaktion i olika verksamhetssystem. För att man ska kunna interagera med varandra på ett givande sätt, krävs att man känner till det rådande verksamhetssystemets normer och syfte. Hur man uppfattar och tolkar normerna, beror bland annat på vilket habitus man utformat under

sin uppväxt (Bourdieu 1993; Miegel & Johansson 2002; Engström & Redelius 2002). Skolan är ett speciellt verksamhetssystem där aktiviteterna förväntas generera lärande. Här ska människor från olika generationer, länder och socialgrupper, med olika habitus och med olika erfarenheter och sätt att erfara världen, samsas, interagera, kommunicera och utvecklas tillsammans. I denna mångfald av det Marton och Booth (2000) beskriver som dimensioner av variation att erfara och lära, kan musiken kanske vara med och på olika sätt bidra till det livslånga lärandet.

7.3.6 Musikens möjligheter

Det verkade råda en generell uppfattning bland våra intervjupersoner, att allt som har att göra med de ”konstnärliga ämnena”, till exempel musik, är bra och viktigt för att de utvecklar hela människan och hjärnan. De är inte ensamma om det, då flera musikforskare pekar på just detta (Antal-Lundström 1996; Sundin 1988; Uddholm 1993). Respondenternas uppfattningar skulle kunna ses som lite ytliga schablonuppfattningar, men vad är det som döljer sig under ytan? Är det för att de tror att vi som intervjuar vill att de ska svara så? Eller är det en förnufts rationalisering att det är nyttigt med musik för lärandet, för att rättfärdiga att man har med det i olika sammanhang? Genom att hävda att musiken har en roll som mervärde för det rationella tänkandet, legitimerar man dess närvaro och får på köpet med det emotionella egenvärdet också. Kanske det är dessa emotionella värden som är det mest betydelsefulla för ”den hela människan”. Musiken kan få människan att må bra. Om vi skulle försöka utkristallisera en roll för musiken i skolan, som skulle kunna stå över de andra, så är det nog att musiken skapar glädje och får oss att må bra. Om vi vänder oss mot musikvetenskapens resonemang om musikens funktioner, så är just det emotionella värdet av musik den funktion som Merriam tar upp först av alla de tio funktionerna (Merriam 1964, s. 219). En försiktig tolkning enligt principen ”viktigast först”, är att detta enligt Merriam är en väldigt viktig funktion.

7.4 Slutsatser

Musiken kan ha en mängd olika roller i skolan med karaktär av såväl egenvärde som mervärde. Ofta är värdena sammanflätade med varandra. Musikämnets roll anses främst vara att ge alla elever vissa kunskaper i musik samt kännedom om och förståelse för andras musik. På detta sätt har musikämnet ett egenvärde. Ett annat egenvärde är att

musiken tränar förmågor man inte tränar annars och är en helhetsupplevelse. Detta framkommer även i en del av den litteratur vi tagit del av (jfr. Antal-Lundström 1996; Uddholm 1993; Sundin 1988).

Musiken kan även ha mervärden i flera olika sammanhang som pedagogisk resurs. Då är det inte musiken i sig som är målet, utan musikens roll är att tjäna som medel för att uppnå något annat, till exempel att lära sig engelska. Hur utfallet blir när det förekommer musik i olika situationer, beror dels på vem som handhar musiken, dels vad de olika individerna i verksamheten tycker om det.

Musik i bakgrunden när man studerar anses av våra intervjupersoner kunna verka koncentrationshöjande, skapa arbetsro och därmed påverka lärandet positivt. När musiken används på detta sätt är det dess mervärde för att underlätta lärandet man är ute efter. Den musik som påverkar positivt i lärandesituationer är den musik man själv tycker om, företrädesvis lugn musik. En del mår dock bäst av att inte ha någon musik alls i studie- och lärandesituationer. Snabb musik i bakgrunden kan enligt våra intervjupersoner stimulera till aktivitet och rörelseglädje och kan spela en viktig roll i till exempel idrott.

Musik anses av våra intervjupersoner spela en viktig roll i skolan just genom att den bidrar till glädje och avkoppling. Detta kan ses som både egenvärden och mervärden.

Sammanfattningsvis är musik enligt våra intervjupersoner väldigt viktigt för de flesta människor i hela livet och även i skolan. Där finns den med i egenskap av såväl egenvärden som mervärden. Musiken i skolan verkar i alla fall inte uppfattas som en bisak av våra respondenter. Denna uppfattning överensstämmer till stora delar med forskarnas och läroplanens syn på musik och musikämnet.

7.5 Metoddiskussion

När vi genomförde intervjuerna försökte vi hela tiden vara medvetna om de eventuella felkällor vi själva kunde orsaka under intervjun. Vi är två olika personer som genomfört de olika intervjuerna på olika platser. Detta skapar lite olika utgångspunkt för respondenterna. Vidare kan olika ordval ha påverkat respondenternas svar på de olika frågorna. Vi har försökt undvika ledande frågor, men det är ändå möjligt att respondenterna försökt komma på vilken typ av svar som kan tänkas passa bäst för vårt syfte, och försökt att svara i enlighet med det. Detta kan de ha gjort i ren välmening för att de vill ge oss ”bra” resultat. Dessa felkällor är emellertid något som är svårt att komma ifrån vid intervjuer, då det rör sig om ett samspel mellan två personer och kan

vara ganska oförutsägbart. Vi har ändå gjort vårt bästa för att åstadkomma någon form av objektivitet i våra tolkningar och analyser av resultaten.

Både vi och de intervjuade är delvis del av samma sociala sammanhang, varför våra tolkningar bara återspeglar rådande värderingar. Våra tolkningar är som speglar av en redan speglad social verklighet. Huruvida musiken spelar en biroll eller inte i skolans verksamhet, är också en fråga om hur musiken faktiskt används i skolan. Här kan vi bara belysa hur olika aktörer i skolan, elever och lärare, ser på detta. Deras uppfattningar är kanske inte giltiga för musikens faktiska villkor i skolan. Kanske deras uppfattningar mest speglar ett önsketänkande om musiken i skolan. När det kommer till kritan kanske musikens roll är underordnad de övriga ämnena. Viss forskning antyder detta (Lindgren & Folkestad 2003).

7.6 Konsekvenser för yrkesrollen

Resultaten från vår studie får betydelse för yrkesrollen inte minst för att de intervjuades svar belyser att det i mångt och mycket både råder väldigt samstämmiga och väldigt skilda uppfattningar om musik och dess roll i skolan. Genom att belysa detta kan var och en på egen hand gå vidare och reflektera kring vad som egentligen ligger bakom uppfattningarna, och vad det innebär för användningen av musik i skolan. Vi valde ju att göra ett arbete om musik eftersom vi själva är musikintresserade och gärna vill kunna använda detta när vi kommer ut i läraryrket. Samtidigt som mycket tyder på att det nog kan vara positivt att använda musik i många sammanhang och på olika sätt i skolan, att det ligger i tiden och stämmer överens med det som står i läroplanen, så måste man hela tiden vara medveten om att det är olika från person till person. Detta var vi i och för sig medvetna om tidigare, men resultaten har givit oss såväl mer djup som bredd i vår förståelse för det. Förhoppningsvis kan resultaten även hjälpa andra lärare på olika sätt. Vi hoppas att vi i framtidens skola både ska vilja och våga använda musiken på ett bra sätt för det livslånga lärandet.

8 Sammanfattning

Vi har undersökt hur några lärare och elever i skolår 5, 7 och 9 uppfattar musikens roll i olika sammanhang i skolan, samt hur de uppfattar att den kan spela en roll för lärandet. Vår litteraturgenomgång diskuterar olika begrepp som är relevanta för arbetet och synen på musikens olika användningsområden enligt nutida forskning, speciellt med tanke på musiken som pedagogisk resurs och dess roll för lärande i olika avseenden. Tankegångarna belyses även historiskt då vi tar upp hur musiken i utbildningen utvecklats genom förra seklet och fram till idag, samt hur de senaste läroplanerna motiverar musikens plats i skolan. I våra teoretiska utgångspunkter tar vi upp Säljös idéer om lärande i sociala praktiker, Martons och Booths idéer om erfارande och teorin om habitus.

Som datainsamlingsmetod använde vi oss av en halvstrukturerad kvalitativ intervju eftersom vi ansåg att det passade för vårt syfte. Vi intervjuade nio mellanstadieelever, sex mellanstadielärare, fem högstadieelever och sex högstadielärare. Alla intervjuerna spelades in på band eller datordiktafon och transkriberades efteråt. Intervjuerna analyserades och utifrån vissa nyckelord delade vi in de intervjuades svar i olika teman som var relevanta för våra frågeställningar och vårt syfte.

De resultat vi fick fram tyder på att musiken kan ha många olika roller i skolan, både som mervärde och egenvärde. Musikundervisningens roll anses viktig för att ge alla elever en ordentlig musikalisk allmänbildning och förståelse för andras musik. Musik anses också vara bra för att man får använda hela kroppen och andra delar av hjärnan än annars. Den har därmed ett egenvärde.

Musik förekommer ofta i skolan som bakgrundsmusik och kan då ha ett mervärde för lärande. Våra intervjupersoner ansåg att bakgrundsmusik som man tycker om, främst lugn musik, kan verka koncentrationshöjande och positivt på lärandet. Det är emellertid olika från person till person om det är bra, en del klarar inte av att ha musik i bakgrunden när de studerar. Snabb musik i bakgrunden kan spela en roll genom att stimulera till aktivitet och rörelseglädje.

I många sammanhang då musik förekommer i skolan, anses den spela en viktig roll genom att den bidrar till glädje och avkoppling. Genom att något blir roligare med musik kan den ha positiv inverkan på inlärningsklimatet och lärandet. Musiken kan även bidra till att förena såväl människor som ämnen. Den kan bygga broar mellan

människor från olika kulturer, generationer och sociala grupper. Musik anses av våra intervjupersoner kunna användas som pedagogisk resurs i många ämnen för att variera, förtydliga och göra saker roligare. Då är det musikens mervärde som framträder.

Slutsatserna vi dragit efter vår studie är att musik av många anses som väldigt viktigt för hela livet och således även i skolan. Där finns den med i egenskap av såväl egenvärden som mervärden och inte som en bisak. Avslutningsvis skulle vi vilja säga som några av våra intervjupersoner; det viktigaste är att man vågar använda musiken i skolan. ”Kan man bjuda dem på så lite så kan man få så mycket tillbaka”.

Referenser

- Antal-Lundström, Ilona (1996). *Musikens gåva. Hur musik påverkar barns utveckling genom att stimulera inneboende resurser och ge ökad social kompetens*. Uppsala: Konsultförlaget i Uppsala AB.
- Benestad, Finn (1994). *Musik och tanke. Huvudlinjer i musikestetikens historia från antiken till vår egen tid*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjørkvold, Jon-Roar (1991). *Den musiska människan. Barnet, sångerna och lekfullheten genom livets faser*. Hässelby: RUNA Förlag AB.
- Bourdieu, Pierre (1993). *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Campbell, Don (1998). *Mozarteffekten – musikens oanade kraft*. Malmö: Egmont Richter.
- Claesson, Anna-Lena, Gustafsson, Jonas & West, Tore (1996). *Musikutbildning i en föränderlig tid. Rapport från ett utvecklingsarbete*. Stockholm: KMH Förlaget.
- Emanuelson, Bo (1990). *Musik i skolan. Musikämnets didaktik i historisk belysning*. Lund: Studentlitteratur.
- Engström, Lars-Magnus (1999). *Idrott som social markör*. Stockholm: HLS Förlag.
- Engström, Lars-Magnus & Redelius, Karin (2002). *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS Förlag.
- Hargreaves, Andy (2004). *Läraren i kunskapssamhället - i osäkerhetens tidevarv*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2002). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lgr 62 (1962). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Kungl. Skolöverstyrelsen.
- Lgr 69 (1969). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.
- Lgr 80 (1980). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Lindgren, Monica & Folkestad, Göran (2003). *Tiden och skolans musikaliska och estetiska verksamhet*. Göteborg: Rapport från Musikhögskolan vid Göteborgs Universitet. http://www.musik.gu.se/Forskning/ku_projekt/KU_timplanelos.htm
- Lpo 94 (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

- Marton, Ference & Booth, Shirley (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- May, Tim (1997). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Merriam, Alan P. (1964). *The Anthropology of Music*. Evanston: Northwestern University Press.
- Miegel, Fredrik & Johansson, Thomas (2002). *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencykolpedin (2005-06-16). Bakgrundsmusik. Funktion. Muzak. Egenvärde. Mervärde
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=122632&i_word=Bakgrundsmusik,
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O158094&i_word=Funktion,
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=260942&i_word=Muzak,
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O141273&i_word=Egenv%e4rde,
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O243369&i_word=Merv%e4rde%20
- Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2004). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Huvudrapport - bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik och slöjd*. Stockholm.
- Steinberg, John (1994). *Den nya inläringen*. Solna: Ekelund.
- Sundin, Bertil (1988). *Musiken i människan. Om tradition och förnyelse inom det estetiska områdets pedagogik*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Uddholm, Mats (1993). *Pedagogen och den musikaliska människan. En bok om musik i vardagsarbetet*. Mölndal: Lutfisken.

Övriga källor

- Nilsson, Bo (2005-06-07). *Musikens funktioner*. Stencil efter redovisningsseminarium. Kristianstad: Högskolan Kristianstad.
- Permer, Karin (2005). *Kvalitativa forsknings- och analysmetoder*. Föreläsningar vårterminen 2005. Kristianstad: Högskolan Kristianstad, lärarutbildningen AU3.
- Ullén, Fredrik (2005). *Blir man smartare av musik?* Radioprogrammet "Vetandets värld" i P1 2005-01-26.

Referenslitteratur för utformning av arbetet

Svenska Akademien (1998). *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*.

Stockholm: Norstedts ordbok.

Svenska språknämnden (2000). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber AB.

Bilaga 1

Intervjuguide - musikens funktion i skolan

Begreppsförklaring: Vår utgångspunkt är att med musik menar vi huvudsakligen någon form av att spela, sjunga, tala rytmiskt, lyssna, skapa egen musik eller använda kunskaper om musik (teori, historia, kompositörer) i vilken genre som helst.

1. Berätta om vad musik är för dig!
2. Berätta om i vilka former och sammanhang musik förekommer i skolan!
3. Berätta om vilken funktion du anser att musik har i skolan i olika former och sammanhang!
4. Är det viktigt att det finns en utbildad musklärare på skolan? Varför/varför inte?
5. Tror du att musik som förekommer (eller som används), i skolan kan påverka lärandet inom andra ämnen än musik? Varför / varför inte? Hur? Vilken form?
6. Hur/på vilket sätt tycker du att man kan använda musik som pedagogiskt hjälpmedel eller resurs i undervisningen för att påverka lärandet i andra ämnen? Berätta!
7. Vad har du för uppfattning om att använda musiken som pedagogisk resurs i andra ämnen, t.ex. genom att sjunga sånger om historiska händelser eller översätta sångtexter till olika språk?
8. Tror du att musik i någon form i skolan på något sätt kan påverka inlärningsklimatet i skolan? Varför / varför inte? Hur? Vilken form?
9. Tycker du att det är viktigt med musik i skolan? Varför / varför inte?
10. Tror du att musik i bakgrunden kan påverka lärandet i eller utanför skolan? Varför / varför inte? Vilken sorts musik påverkar? På vilket sätt påverkar den – bra eller dåligt? Är det olika med olika sorters musik?
11. Tror du att musik i någon form i något sammanhang i eller utanför skolan, på något sätt kan påverka lärandet i allmänhet? Varför/varför inte? Vilken form? Vilken sorts musik? Vilka sammanhang? Vilket sätt?